

Pregledni članak

Primljeno u uredništvo: 23. travnja 2009.

Prihvaćeno za tisak: 15. svibnja 2009.

UDK: 355.357:327

Uloga mirovnih misija u suvremenim međunarodnim odnosima

LIDIJA ČEHULIĆ VUKADINOVIĆ*
MIŠO FALETAR**

Sažetak

Mirovne misije zauzimaju važno mjesto u analizi suvremenih procesa međunarodnih odnosa. Dinamika međunarodne zajednice, koja je kulminirala u kvaliteti i kvantitetu promjena nakon raspada bipolarizma, usložili su i teorijsko i prakseološko sagledavanje pojma, uloge, vrste i ciljeva mirovnih misija. Ta kompleksnost vidljiva je kroz pokušaj terminološkog određenja mirovnih misija, normativnog utemeljenja njihova djelovanja kroz povijest (Koncert europskih sila, Liga naroda, Ujedinjeni narodi) te analizi njihovih rezultata na terenu. S obzirom na sve veći broj kriznih žarišta u svijetu, za očekivati je da će i mirovnih misija u budućnosti biti sve više. Sudjelovanjem u najrazličitijim mirovnim misijama širom svijeta Republika Hrvatska danas aktivno doprinosi osiguranju međunarodnog mira i sigurnosti.

Ključne riječi: međunarodna sigurnost, mirovne misije, mirovne operacije, Liga naroda, Ujedinjeni narodi, NATO, Europska unija

Mirovne misije, kao instrument za uspostavljanje i očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti, postoje otkada su zabilježene prve organizirane djelatnosti država na međunarodnoj sceni. S razvojem dinamike međunarodnih procesa, usložavanjem aktera i njihovih aktivnosti na međunarodnoj sceni,

*

Dr. sc. Lidija Čehulić Vukadinović, izvanredna profesorica Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Lepušićeva 6; e-mail: radovanvukadinovic@hotmail.com

**

Mr. sc. Mišo Faletar, magistrirao na Poslijediplomskom studiju Međunarodni odnosi na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu; e-mail: miso.faletar@bj.t-com.hr

povećanjem broja mogućih ugroza i faktora narušavanja stabilnosti na lokalnoj, regionalnoj ili svjetskoj razini rasli su i zahtjevi za pokušajima uspostave mehanizama otklanjanja ili sprečavanja najrazličitijih kriza. Mirovne misije prihvaćene su kao jedan od mogućih instrumenata doprinosa miru i sigurnosti u suvremenom svijetu. No upravo zbog kvantitativne i kvalitativne razlike dijelova današnje međunarodne zajednice na svim nivoima društvenog života (politički, gospodarski, vojnoobrambeni, kulturološki, vjerski i sl.) čitav je niz atributa po kojima se današnje mirovne misije međusobno razlikuju (zapovjedna struktura, mandat, snage i sredstva kojima raspolažu, broj aktera koji daju te snage i sl.). Usprkos mnogobrojnih objektivnih i subjektivnih poteškoća s kojima se organizatori i pripadnici mirovnih misija susreću pri izvršenju svojih zadaća, za očekivati je da će, s obzirom na porast broja latentnih i postojećih kriznih žarišta širom svijeta, mirovne misije ne samo opstati, već da će se potražnja za njihovim angažmanom u budućnosti povećavati.

Republika Hrvatska izuzetno je pozitivan primjer kako jedna relativno mala, mlada, srednje razvijena država, usprkos brojnih neriješenih unutarnjopolitičkih tranzicijskih problema, može od tzv. primaoca sigurnosti vrlo brzo postati aktivan, i u svijetu prepoznat tzv. davaoc sigurnosti koji pridonosi ukupnoj stabilnosti današnje turbulentne međunarodne zajednice. Taj hrvatski pozitivan primjer prepoznat je i adekvatno nagrađen i pri uključenju Hrvatske u punopravno članstvo Sjevernoatlantskog saveza te predstavlja dobru referencu za buduće članstvo u Europskoj uniji.

Terminološko određenje mirovnih misija

U znanosti o međunarodnim političkim odnosima ne postoji jedinstveno prihvaćena definicija mirovnih misija. Pri pokušajima njihova terminološkog određenja različiti autori naglasak stavljaju upravo na onaj njihov aspekt (zadaća, struktura, broj zemalja članica koje daju snage, vrijeme izvršenja zadaća, područje djelovanja, (ne)upotreba sile i sl.) s kojeg primarno analiziraju mirovne misije. S obzirom da su i sami međunarodni odnosi proces, jednoznačno terminološki odrediti jedan njegov kategorijalni segment, mirovne misije, nije ni moguće niti realno za očekivati. Definicije mirovnih misija mijenjale su se kroz povijest. Sveobuhvatnije, ozbiljnije analize, u čiju svrhu se i pokušavalo definirati mirovne misije, provode se u raznim mirovnim institutima i međunarodnim organizacijama početkom XX. stoljeća, što nikako ne korespondira (mnogo je kasnije!) s prakseološkom primjenom mirovnih misija na terenu. Pa ipak, većina i tih definicija svodila se uglavnom na deskripciju mirovnih misija, što one jesu, s obzirom na trenutni odnos snaga na kriznom području i zadaću koja se od misije očekivala. Sumirano, za mirovne misije karakteristično je da:

- imaju međunarodni mandat međunarodnih organizacija, regionalnih organizacija ili ad hoc koalicija država, koje ih provode,
- se sastoje od multinacionalnih snaga,
- se odvijaju zbog uspostave ili očuvanja postojećeg stanja (status quo) odnosno da osiguraju miran i dogovoren prelazak iz postojećeg u neki drugi oblik političke zajednice,
- da se odvijaju na dobrobit lokalnog stanovništva i
- da nemaju teritorijalnih pretenzija za pripajanje dijela teritorija države u kojoj misije djeluju.

Do '90-ih godina prošlog stoljeća, često upotrebljavana definicija mirovnih misija bila je ona bivšeg Glavnog tajnika UN-a Javiera Pereza de Cuellara. Za njega mirovna misija je "operacija koja uključuje vojne postrojbe, ali bez ovlasti uporabe sile, koje su osnovali Ujedinjeni narodi sa ciljem pomoći u održavanju ili ponovnoj uspostavi mira u kriznim područjima".¹ Navedena definicija Glavnog tajnika sadrži sve bitne elemente mirovnih misija, no isključiva je zbog isticanja nepostojanja ovlasti uporabe sile osim za samoobranu. S obzirom da su i misije pod okriljem UN-a provodile oružane intervencije takvo određenje mirovnih misija danas je nedostatno.

Element nepostojanja ovlasti upotrebe sile osim za samoobranu implicira potrebu rješavanja sukoba zaraćenih strana kroz neutralnost i nepristranost u odnosu na strane u sukobu, što pretpostavlja da su one u jednakim pozicijama sa zajedničkim ciljem, a to je izbjegavanje daljnje eskalacije konflikta i želja za pregovorima, što nije uvijek slučaj. Često je slučaj kaotičnih zbivanja u kojima jedna od strana namjerno narušava mir, vrši agresiju i ugrožava određeno područje te postoji potreba tzv. nametanja mira, pa su stoga mirovne misije uvelike izašle iz okvira ophodnje, promatranja i održavanja reda, jer često je slučaj da prvo treba uspostaviti red da bi ga se onda očuvalo.

U djelu *Mirovne operacije UN-a* D. Franjić piše da su "mirovne misije tehnika snižavanja tenzija, težišni instrument pragmatične diplomacije, umjetnost neprovokativnog odvrćanja, intelektualni izazov, bez pobjednika i pobijeđenih".² Ta tvrdnja je načelno točna i dobro opisuje sustav mirovnih misija, ali je previše općenita odnosno nedorečena, bez određivanja konkretnih zadaća mirovnih misija, konkretnog navođenja načina provođenja mirovnih misija te snaga koje djeluju u misiji.

Terminološko određenje mirovnih misija koje je vrlo dobro prilagođeno suvremenim kretanjima u novom svjetskom poretku dano je u enciklopediji *Britannica*. Mirovne misije definiraju se kao "mirovne operacije ili operacije potpore miru, odnosno, međunarodne misije usmjerene ka stabiliziranju kriznih područja ili sprečavanju izbijanja novih konflikata".³

1 The blue helmets – A review of United Nations Peacekeeping, Ujedinjeni narodi, New York, 1985., str. 3.

2 Franjić D., *Mirovne operacije UN-a*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, 2000., str. 3.

3 Enciklopedija *Britannica*, www.britannica.com

Nadalje, definicija Dictionary of military terms, da su mirovne misije "vojne snage uporabljene za prevenciju borbe među drugima"⁴ bez obzira koje one bile odnosno radi čega i na koji način izvršili spomenutu prevenciju, je neprihvatljiva oružanim snagama jer ima mogućnost integracije sudjelovanja u međunarodnim misijama i operacijama bez obzira tko ih potiče odnosno da li su sadržajno mirovne snage.

Posredno, definiranje specifičnih oblika djelovanja vrlo sličnog onome u mirovnim misijama može se naći i u profesionalnoj literaturi namijenjenoj američkim vojnim snagama. Tako se u terenskom priručniku Oružanih snaga SAD-a, namijenjenom zapovjednicima i sudionicima širokog spektra mirovnih operacija, nastoji vrlo sistematizirano i detaljno definirati strategijsko okruženje, tipovi operacija, dužnosti i pravila američkih snaga na području djelovanja, načini logističke potpore te elementi koje se mora uzeti u obzir pri planiranju i izvršenju akcija.

Oružane snage SAD-a ujedno su se bavile i pokušajem definiranja operacija koje nisu ratne te ih od prve pojave u vojnoj literaturi sredinom '80-ih godina 20. stoljeća nazivaju Druge vojne operacije (Other military operations – OMO), Operacije koje nisu ratne (Operations short of war), Operacije suzbijanja manje intenzivnih konflikata (Operations dealing with low intensity conflict – LIC) i Vojne operacije drugačije od ratnih (Military operations other than war – MOOTW), a definiraju ih kao "operacije djelovanja u političko-vojnim sukobima između suparničkih zemalja ili grupa manjim od klasičnih ratnih djelovanja, ali iznad rutinskog kompetitivnog odnosa između zemalja".⁵ Američka vojska sukladno širini svog djelovanja i specifičnom sudjelovanju u mirovnim misijama, svoje Vojne operacije drugačije od ratnih (Military operations other than war – MOOTW)⁶ dijeli na: misije održavanja mira, borbu protiv terorizma, potporu gerilskom i protugerilskom djelovanju te mirovne "pričuvne" operacije (poput prikaza i prijetnje silom, nevojne evakuacije, upadi i zasjede, nekonvencionalna ratovanja, održavanje mira i potpora administraciji SAD-a), a od 1993. godine dodali su i: borbu protiv narkotika, humanitarne operacije i operacije spašavanja te nadzor naoružanja. Evidentno je da su navedene stvorene sa ciljem osiguranja legitimnosti djelovanja američkih postrojbi i u mirovnim operacijama, ali i tada sa ciljem potpore široj politici SAD-a te ih se baš zbog toga ne može zanemarivati odnosno ignorirati u području operacija, ali niti uklopiti u oblike djelovanja drugih međunarodnih organizacija.

4

Dupuy, T., *International Military and Defense Encyclopedia*, vol. 3-5, Brassey's Inc. Washington, 1993., str. 2112.

5

Military Operations in Low Intensity Conflicts, FM 100-20, HQ Department of the Army and Air Force, December 1990., str. 1.

6

Military operations other than war – vojne operacije drugačije od ratnih. CRC Report for Congress: Peacekeeping and Related Stability Operations: Issues of U.S. military Involvement (IB 94040). Nina M. Serafino, 18. svibnja 2006.

Nakon 1994. godine Zapovjedništvo kopnene vojske SAD-a u svjetlu povećanog broja misija UN-a donosi Terenski priručnik FM 100-23, u kojem objašnjava ulogu Oružanih snaga SAD-a u mirovnim misijama i navodi da postoje tri vrste mirovnih djelovanja, a to su: potpora diplomaciji, održavanje i nametanje mira.⁷

Jedan od detaljnijih i sveobuhvatnijih pokušaja terminološkog određenja mirovnih misija je pokušaj eksperata Međunarodne akademije mira, koji smatraju da su mirovne misije "operacije osnovane sa ciljem prevencije, sprječavanja širenja, obuzdavanja i prekida neprijateljstava između ili unutar država, interveniranjem miroljubive treće strane, koja je međunarodna u organizaciji i upravljanju, koristeći multinacionalne postrojbe vojnika, policije i civila sa ciljem ponovne uspostave održavanja mira."⁸

Osim terminološkog određenja mirovnih misija problemi se javljaju i kod pokušaja podjele, odnosno sistematiziranja vrste mirovnih misija jer različiti autori inzistiraju na većoj važnosti različitih kriterija. Ističemo jednu od prvih u literaturi zabilježenih podjela mirovnih misija; prema području i subjektima na koje mirovne misije djeluju. Po tim kriterijima postoje dvije vrste konflikata:

Među-državni konflikti (Inter-state conflicts), odnosno sukobi koji izbijaju između država. U njima mirovne snage najčešće imaju zadaće nadgledanja prekida paljbe ili stabilizacije situacije kako ne bi došlo do ponovnog izbijanja sukoba;

Unutar-državni konflikti (Intra-state conflicts), sukobi među zaraćenim snagama unutar jedne države. Iako je Poveljom UN-a pravo ne miješanja u unutarnje stanje i sukobe u državama bilo zajamčeno, u današnjim okruženju, pravila su se promijenila i operacije koje se vode na taj način najčešće spadaju pod "humanitarne intervencije".

Prema svom sadržaju, mirovne operacije imaju raspon od nenaoružanih civilnih promatračkih misija, preko policijskih ili vojnih promatrača i lako naoružanih postrojbi za nadzor nad kriznim područjima do velikih vojnih operacija koje provode borbenu operativnu snagu.

E. A. Schmidl⁹ razlikuje tri tipa misija s obzirom na moguću uporabu oružja:

Tradicionalne mirovne misije – zadaća im je nadziranje prekida paljbe ili razdvajanje postrojbi u sukobu, uz suglasnost s državama u sukobu, a uporaba oružja dozvoljena je samo za samoobranu (npr. UN misija nadzora prekida paljbe u Egiptu 1959.);

7

FM 100-23 Peace operations. HQ Department of the Army, Washington, 1994., str. 2.

8

Dupuy, T., *International Military and Defense Encyclopedia*, vol. 3-5, Brassey's Inc. Washington, 1993., str. 2112.

9

Schmidl E. A., *In the service of peace – Austrian participation in Peace Operations since 1960.*, Austrian Medien Service GmbH, Graz, 2003., str. 9.

Proširene mirovne misije – zadaća im je slična kao i kod tradicionalnih mirovnih misija, ali se iste obnašaju u unutardržavnih sukobima, te uz vojne postrojbe često dolaze civilna i administrativna tijela jer mirovne snage predstavljaju tranzicijsku "vlast" i pokušavaju organizirati život u zemlji, izbore za lokalnu i državnu samoupravu, izgraditi redarstvene i pravosudne organe. Osim za samoobranu, oružje se može koristiti i za zaštitu civilnog stanovništva. Različiti stručnjaci za određena područja, poput problema izbjeglica, humanitarne pomoći, od kojih mnogi dolaze i iz nevladinih organizacija, djeluju kao sastavni dio mandata mirovnih operacija. Posljednjih godina možemo primijetiti porast broja nevladinih udruga koje su prisutne na području mirovnih misija i koje nisu službeno njihov sastavni dio, no svejedno vojne postrojbe u sklopu mirovnih snaga brinu o njihovoj sigurnosti (npr. UN civilna misija za organizaciju i provedbu izbora u Namibiji 1989.);

Robusne mirovne misije (Misije nametanja mira) – označavaju misije u područjima visoke opasnosti gdje je dozvoljena uporaba oružja za ostvarenje ciljeva misije (npr. UN misija protiv pobunjenika iz provincije Katanga u Kongu 1961.).

Domagoj Franjić podjelu misija izvlači iz pozitivne prakse provođenja UN-ovih misija koje, iako nikada nisu tako bile izričito definirane, mogu biti diplomatske ili vojne.¹⁰

U diplomatske misije Franjić stavlja preventivnu diplomaciju, operacije stvaranja mira i operacije izgradnje mira.

Preventivna diplomacija (preventive diplomacy) – uključuje diplomatske akcije koje se odnose na prevenciju nastanka sporova, njihova porasta u sukob ili sprečavanje širenja potonjeg. Shodno tome u više osjetljivim i napeitim situacijama vojna potpora može pomoći preventivnoj diplomaciji, kroz preventivna raspoređivanja mirovnih snaga (na zahtjev vlade ili bar jedne od zainteresiranih strana) ili stavljanja u visok stupanj pripravnosti, pri čemu je cilj pokazati odlučnost i privrženost miroljubivom rješenju dok se istodobno ističe spremnost i sposobnost djelovanja vojnih snaga ukoliko će to biti potrebno. Navedene snage mogu izvršavati zadatke slične onima promatrača za ranu uzbunu, a u načelu, sposobnosti taktičkog nadzora i praćenja, kao i simbolička prisutnost tih snaga, mogu služiti kao obuzdavajući faktor. Najbitnija zamisao je da će pod kritičnim pogledom međunarodne zajednice biti stvoreno ozračje u kojem će strane u sukobu zbog pritiska, radije razmatrati pregovore nego rabiti nasilje, pri čemu zadaće raspoređenih mirovnih snaga mogu uključivati i zaštitu lokalne dostave humanitarne pomoći te potpomaganje lokalnih vlasti u zaštiti i pružanju sigurnosti ugroženim manjinama, u održavanju i osiguravanju neophodnih resursa (vode, struje i sličnog), provođenju zakona i reda te patroliranje i osiguravanje granice demarkacijske linije.

10

Franjić D., *Mirovne operacije UN-a*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, 2000., str. 29-30.

Operacije stvaranja mira (peacemaking) – stvaranje mira je diplomatski proces koji uključuje medijaciju, pregovaranje i ostale metode koje bi trebale dovesti do okončanja spora među sukobljenim stranama i rješenja problema koji su doveli do konflikta. Vojne aktivnosti koje podupiru stvaranje mira uključuju među-vojne kontakte i programe sigurnosne pomoći te doticaje s važnim grupama u kriznoj regiji, promicanje stabilnost kroz suradnju, a ako je to u cilju povećanja vjerodostojnosti mirovnih snaga, dozvoljene su i druge vojne aktivnosti, kao vježbe uz krizna područja ili "mirnodopsko" raspoređivanja snaga u blizini.

Operacije izgradnje mira (peacebuilding) – izgradnja mira obuhvaća postkonfliktno djelovanje, primarno diplomatskog karaktera, koje učvršćuje i ponovno izgrađuje civilnu infrastrukturu i institucije na način da se izbjegne ponovno izbijanje sukoba. Također uključuje mehanizme koji unapređuju osjećaj povjerenja i dobrobiti te podupiru ekonomsku rekonstrukciju, pri čemu je potrebno vojno, kao i civilno uključjenje. Djelatnosti u svrhu izgradnje mira uključuju ponovno uspostavljanje ili obnavljanje civilne uprave, prostorne infrastrukture, ponovno pokretanje poslovnog prometa, odnosno trgovine, zatim škola, zdravstvenih usluga i slično. Vojna potpora diplomaciji označava pomoć u određenim područjima, kao što su provođenje izbora, plebiscita te demobilizacija bivših zaraćenih strana.

Pod vojnim mirovnim misijama D. Franjić podrazumijeva: operacije nametanja mira i operacije održavanja mira.

Operacije nametanja mira (peace enforcement) imaju cilj ponovnog vraćanja ili uspostave mira te primorati na suradnju strane u sukobu, a u skladu s međunarodnom autorizacijom, te pružiti pomoć diplomatskim naporima u postizanju dugoročnog političkog rješenja na teritoriju na kojem djeluju, pri čemu nametanje mira može uključivati i borbene aktivnosti. Osim uspostave stabilnosti i reda unutar određenog područja gdje je kompetentna civilna vlast prestala funkcionirati, vojne snage mogu biti pozvane i kao pomoć u područjima gdje su red, mir te ljudska prava ugroženi, gdje njihov gubitak ozbiljno prijeti međunarodnoj sigurnosti te gdje je potrebna zaštita humanitarne pomoći.

Ostale aktivnosti za koje ove snage mogu biti upotrijebljene: osiguravanje provođenja nametnutih sankcija određenoj državi odnosno uskraćivanja opskrbe, diplomatskih i trgovinskih privilegija i ograničavanje slobode kretanja u državi kojoj su sankcije nametnute nakon što su sve ostale metode i naponi u svrhu rješavanja sukoba propali. Same po sebi, sankcije neće uzrokovati promjenu ponašanja državne vlasti, ali će ograničiti njihove borbene sposobnosti; u nekim drugim okolnostima, operacije nametanja mira uključuju također i uspostavu i nadzor nad zaštićenim zonama; nasilno razdvajanje zaraćenih strana te ostale dužnosti određene od strane ovlaštenog tijela.

Operacije održavanja mira (peacekeeping) možemo svrstati u tradicionalne mirovne operacije pošto su prve mirovne operacije bile praktički te vrste. Zadaće operacija održavanja mira načelno obuhvaćaju: promatranje i nadzor nad uspostavljenim primirjem i dogovoru o prekidu vatre, medijaci-

ju, ispitivanje kršenja dogovora među stranama u sukobu te posredovanje. Podrazumijevaju samo one mirovne operacije čija je zadaća održavanje mirovnih nastojanja, nakon što je mir već dogovoren i uspostavljen. Od pripadnika misija održavanja mira se ne očekuje da se ikada bore ili da dođu u situaciju u kojoj bi trebali upotrijebiti oružje. Jedna ili sve sukobljene strane trebaju zahtijevati razmjешtanje snaga za održavanje mira, s obzirom da ne postoji međunarodni teritorij na koji bi se one mogle smjestiti, a koncept suverenosti pretpostavlja pristanak za njihovu nazočnost na domaćem tlu. Tijekom vremena, operacije održavanja mira su se razvijale, no opći uvjeti za uspjeh ostali su nepromijenjeni: jasan i izvediv mandat, suradnja među uključenim stranama u implementaciji mandata te neprekinuta potpora Vijeća sigurnosti UN-a.

Bivši Glavni tajnik UN-a Boutros Boutros Ghali u lipnju 1992. godine u dokumentu pod nazivom "Agenda for Peace" pred Vijećem sigurnosti UN-a dao je svoje viđenje mogućih UN-ovih akcija za zaštitu i ponovnu uspostavu mira. Glavni tajnik predvidio je četiri faze upravljanja međunarodnim kriznim situacijama: prevencija konflikta, stvaranje mira, održavanje mira i izgradnja mira.¹¹ Dio političkog establishmenta UN-a to Ghalievo izvješće Vijeću sigurnosti jednostrano je protumačio kao konačno službeno definiranje vrsta mirovnih misija UN-a, što nije bilo točno, a dodatni pokušaj pojašnjenja iznijet je u godišnjem izvješću.¹²

Ne ulazeći u daljnju elaboraciju pokušaja terminološkog određenja pojma, i vrste mirovnih misija ipak je potrebno zaključiti da bez obzira na različitosti i raznovrsnosti mirovnih misija možemo razlikovati nekoliko komponenti koje bi svaka od njih trebala imati,¹³ a to su:

- međunarodni mandat kojemu jedan od glavnih ciljeva mora biti mir i sigurnost na određenom području;
- multinacionalni sastav snaga;
- organizacija i djelovanje misije mora biti u najboljem interesu većeg dijela civilne populacije;
- uporaba sile mora biti ograničena na nanošenje minimalne štete;
- transparentnost postupaka i akcija;
- te koordinacija i suradnja multinacionalnih snaga i organizacija na terenu.¹⁴

Mirovne misije su djelovanja čija je svrha uspostavljanje i održavanje međunarodnog mira, a iako se često povezuju samo s UN-om, provodene su također i od strane NATO-a, EU te regionalnih sigurnosnih organizacija,

11 Ghali B. B., *Confronting New Challenges*, United Nations, New York, 1995., str. 219.

12 Vukadinović, R., *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, Zagreb, 2001.

13 Schmidl, E. A., *In the service of peace – Austrian participation in Peace Operations since 1960*, Austrian Medien Service GmbH, Graz, 2003., str. 9.

14 Franjić, D., *Mirovne operacije UN-a*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, 2000., str. 28.

kao i od ad hoc koalicija država, pa u najširem smislu riječi podrazumijevaju sve oblike vojnih i ne-vojnih aktivnosti koji potječu iz konteksta političkih i diplomatskih nastojanja za očuvanjem i uspostavom međunarodnog mira.

Uspostavljanje mirovnih misija

U okviru povijesnog razvoja mirovnih misija možemo navesti da je jedna od prvih međunarodnih organizacija koja se bavila mirom bio Koncert europskih sila osnovan tijekom Bečkog kongresa 1815. godine nakon Napoleonskih ratova, sa ciljem održavanja teritorijalnog i političkog postojećeg stanja (statusa quo), na način da je velikim silama dao odgovornost i dužnost da se umiješaju i nametnu svoju kolektivnu volju zemljama kojima prijete vanjske ili unutarnje sigurnosne krize. Kongres u Beču reorganizirao je cijelu Europu nakon Napoleonskih ratova, a započeo je s radom u rujnu 1816. godine i donio "Zaključke" 9. lipnja 1815., na kojem su barem tijekom nekog vremena sudjelovali svi carevi, kraljevi, prinčevi i vladari većine europskih zemalja. Donesene nagodbe promijenile su cijelu kartu Europe, a nekim zemljama donijele i nove Ustave (npr. Švicarskoj) i postavile načela rada, ponašanja, odnosa i diplomacije u međunarodnoj zajednici te su odredbe "Zaključaka" trajale nepromijenjene više od 40 godina. Koncert je uspio održati relativan mir i stabilnost u Europi gotovo cijelo stoljeće, te je svojevremeno uspješno riješio i spriječio ustanke u Italiji (1820. godine) te Španjolskoj (1822. godine).

Koncert nije bila organizacija kao npr. Liga naroda ili pak Ujedinjeni narodi, no ipak su se organizirale intenzivne diplomatske konferencije sa ciljem utjecaja na krize u Europi. Na taj način kroz Koncert je povećana međunarodna kooperacija i suradnja radi iznošenja i rješavanja problema sigurnosti, mira i ljudskih prava, a prva stalna međunarodna tijela bila su Rajnska i Dunavska komisija. Rat je bio i nadalje normalno sredstvo rješavanja kriznih pitanja i teritorijalnih pretenzija pa je tako bilo ratova koji su smatrani malim i lokalnim (npr. Krimski rat od 1854. do 1856. godine, Francusko-austrijski rat 1859. godine i Francusko-njemački rat od 1870. do 1871. godine), imajući u vidu da nije došlo do njihovog širenja, no ipak je postojao određen oblik organiziranosti tijekom 19. stoljeća kada je u pojedinim slučajevima izbijanja kriza jednoj od većih sila dodijeljen "mandat" da smiri određeno krizno područje (npr. austrijska intervencija u Napulju 1821. godine te u Bosni i Hercegovini 1878. godine).

Prva operacija koja je imala sve karakteristike da se može definirati mirovnom misijom, bila je misija na Kreti tijekom grčko-turskog rata 1897. godine, kada je međunarodna misija pod jedinstvenim zapovijedanjem Velike Britanije od 20.000 multinacionalnih vojnika iz šest zemalja imala zadatak razdvojiti zaraćene snage, zaštititi civilno stanovništvo te uspostavi redarstvenu i pravosudnu vlast, pa tako navedena operacija u punom smislu zado-

voljava sve kriterije Operacije izgradnje mira kakve poznajemo danas. Slično je bilo i s međunarodnom operacijom protiv Kineske revolucije 1900. godine u kojoj su sudjelovale sve svjetske sile, uključujući i Japan i SAD, međutim ta se operacija više smatra simbolom imperijalizma nego mirovnih nastojanja.

Jedna od posljednjih zadaća koju je odradio Koncert europskih sila bilo je nasilno stvaranje nezavisne Albanije nakon Balkanskog rata 1912.–1913. godine, koja je stavljena pod međunarodnu administraciju, a 2.000 europskih vojnika štitilo je mladu državu od crnogorskih teritorijalnih zahtjeva.

Nakon Prvog svjetskog rata osnovana je međunarodna organizacija Liga naroda (Liga) sa ciljem očuvanja mira i jačanja međunarodne suradnje, a Pakt Lige temeljio se na odredbama Versajskog ugovora od 28. travnja 1919. godine i bio je odraz tadašnjih odnosa i pretenzija svjetskih sila. Stupio je na snagu nakon ratificiranja 10.01.1920. godine, kada su svjetski lideri smatrali da je oružani sukob besmislen te su pokazali odlučnost da se ratovi moraju spriječiti, uz angažiranje cijele međunarodne zajednice u borbi za mir.

U stvaranju Lige sudjelovale su pojedine istaknute osobe iz redova građanstva i utjecajne društvene skupine, kao najznačajnija League to Enforce Peace – Philadelphia 1915. godine, uz američkog predsjednika Woodrova Wilsona, koji je prihvatio načela stvaranja mira pa je u svom obraćanju Kongresu 1918. godine predstavio 14 točaka kao ciljeve SAD-a u Prvom svjetskom ratu, a posljednja među njima bila je stvaranje međunarodne organizacije koja će jamčiti "političku neovisnost i teritorijalni integritet", kako malih tako i velikih država. Tako je ideja Lige postala međunarodni projekt te je uključila niz stručnih skupina iz cijelog svijeta, kao npr. u Velikoj Britaniji Odbor povjesničara, diplomata i pravnika koji su utemeljili odredbe o implementaciji međunarodnog prava i nužnosti osnivanja međunarodnog suda pravde, u Francuskoj ministarski je odbor obradio sustav sankcioniranja, a južnoafrički general Jan Christian Smuts je uveo "inovativni sustav mandata nad kolonijama poraženih sila, vijeće sastavljeno od stalnih i rotirajućih članica te osnivanje niza tehničkih odbora".

Liga je stvorila sustav održavanja mira kroz dva temeljna načela: suglasnost članica na prihvaćanju i očuvanju teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti drugih država, te prema svakom ratu ili prijetnji ratom Liga se odnosila kao prema zajedničkom problemu svih članica (sustava kolektivne sigurnosti).¹⁵ Tako članak 15. Povelje navodi radnje koje će Liga poduzeti za konačno smanjivanje krize: "bit će dužnost Vijeća da u takvim slučajevima predloži nekolicini vlada koje učinkovite kopnene, pomorske ili zračne snage trebaju dati u Oružane snage koje će biti uporabljene da zaštite odredbe Povelje Lige", a članak 16. objašnjava koje se represivne mjere mogu upotrijebiti, pa bi državu koja prekrši odredbe pakta bilo nužno kazniti automatski, brzo i učinkovito (kazne ekonomske i vojne). Liga je međutim postala sred-

15

Bennett, A. L. i Oliver, J. K., *Međunarodne organizacije*, Politička kultura, Zagreb, 2004., str. 35-38.

stvo političke manipulacije velikih država, a iako je imala određene uspjehe u smirivanju manjih sukoba i sprječavanju lokalnih ratova, bila je neuspješna u širenju imperijalizma u Aziji, Africi i u samoj Europi. Tadašnje mirovne misije imale su uglavnom zadaću organiziranja referenduma i plebiscita kako bi se odlučilo o sudbini pojedinih teritorija jer je većina kriza izbijala u područjima s miješanim etničkim stanovništvom, pa je Liga koristila mehanizam stvaranja multinacionalnih mirovnih snaga.

Najveća i najpoznatija mirovna misija Lige bila je "Knoxova armija"¹⁶, sastavljena od 3.300 vojnika iz Britanije, Italije, Švedske i Nizozemske, u kojoj su sudjelovali policajci iz Čehoslovačke, koja je okupljena i obučena te potom poslana sa zadaćom provedbe izbora u Saarskoj oblasti 1935. godine.

Ligu su diskreditirali prije svega Japanska okupacija Mandžurije pa se Japan povukao iz Lige 1933. godine te Talijanska okupacija Abesinije (današnje Etiopije), a kada Liga nije uspjela riješiti ni tu međunarodnu sigurnosnu krizu, Ligu više nitko nije shvaćao kao ozbiljan čimbenik međunarodne sigurnosti.¹⁷ Razloga za neuspjeh Lige naroda ima puno, no najčešće se ističu ne ulazak SAD-a u Ligu i ne postojanje mehanizama prisile za nametanje odredbi Lige te nerealni uvjeti i pozicioniranje svjetskih sila nakon potpisivanja Versajskog mira. Dijelom zbog straha od ponavljanja njemačkog jačanja i ponovne okupacije, dijelom zbog vlastitog osjećaja veličine i kontinuirane potrebe za širenjem i nadoknađivanjem izgubljenih teritorija zbog osamostaljivanja kolonija, pobjedničke sile su nametnule takve teške uvjete mira za koje je već u startu bilo jasno da ih Njemačka neće moći dugo podnositi.

U slučaju kršenja odredbi Lige, članak 16. jasno predviđa moguće sankcije, koje mogu biti: momentalna obustava svih financijskih i trgovačkih odnosa, zabrana svih odnosa između zemlje agresora i članica Lige te sprječavanje svih financijskih, komercijalnih ili osobnih kontakata između zemlje agresora i članica Lige, i na kraju moguća vojna intervencija koju će provesti međunarodne postrojbe sastavljene od kopnenih, pomorskih ili zračnih snaga zemalja članica Lige naroda.

No ipak, za Ligu se može reći da je bila prvi ozbiljniji pokušaj stvaranja međunarodne organizacije koja bi bila garancija mira i sigurnosti u svijetu

Tijekom najvećih ratnih operacija tijekom 1941. godine, rodila se prva ideja onoga što će kasnije postati Organizacija ujedinjenih naroda, a prvi koraci u konkretizaciji te ideje bili su u Argentinskom zaljevu 09.-10.08.1941. godine tijekom ratnog sastanka američkog predsjednika Franklina Roosevelta i britanskog premijera Winstona Churchilla, a dokument nastao na sastanku po nacrtu Churchilla nazvan je "Atlantic Charter". Shodno Ligi, sva pozitivna iskustva i načela, utemeljena su u nasljednicu UN, koji su imali

16

Geoffey Knox – predsjedavajući komisije Lige Naroda za Saarsku oblast.

17

Bennett A. L. i Oliver J. K.: Međunarodne organizacije, Politička kultura, Zagreb, 2004., str. 43-46.

političku moć najjačih svjetskih demokracija i njihovih vojnih sila, dovoljno za očuvanje svjetskog mira.

Pošto je krajem 1941. godine Roosevelt objavio rat Japanu i saveznicima, početkom 1942. godine su sovjetski i kineski ambasadori u Washingtonu, uz Roosevelta i Churchilla, potpisali "The Declaration by United Nations", kada se u biti po prvi puta pojavio pojam "Ujedinjeni narodi", a potom su dokument još potpisale 22 države, čime su u biti ušle u ratni savez, a kako se i ovaj dokument pozivao na načela Atlantske povelje, nakon potpisivanja Deklaracije UN-a osnovane su radne skupine sa ciljem stvaranja cjelovitog i trajnog sustava koji će garantirati opću sigurnost. Unatoč svemu, temeljem prijedloga 16.10.1945. godine, predstavnici više od 100 organizacija i 42 državne delegacije potpisnice Deklaracije iz 1942. godine, sudjelovali su na konferenciji u San Franciscu te stvorili nacrt "Povelje Ujedinjenih naroda", a konferencija u San Franciscu završena je potpisivanjem Povelje UN-a od strane 50 zemalja 26.06.1945. godine, pri čemu su stvaratelji Povelje UN-a bili odlučni stvoriti novu svjetsku organizaciju sposobnu da stvori mir na način na koji to Liga naroda nije uspjela jer su mehanizmi za prevenciju budućih sukoba bili jasno ugrađeni u Povelju.

Ali brzi početak Hladnog rata¹⁸ i interesni sukobi velikih sila spriječili su implementaciju određenih klauzula Povelje UN-a poput stvaranja UN-ove vojske koju je trebalo voditi Vojno vijeće i Vijeće sigurnosti. Korejski rat je bio prvi pokazatelj da neće biti moguće izvršiti odredbe Povelje kako su to zamislili osnivači, ali nitko to nije bio spreman priznati, ni pristati na još jedan neuspjeh mirovne organizacije, prvenstveno zbog interesa nekoliko velikih sila jer su na taj način imali nadzor i kontrolu nad događajima u cijeloj međunarodnoj zajednici.

Od 1947. godine krenulo se u smirivanje i stabilizaciju manjih konflikata lokalnog karaktera tzv. "miroljubivom intervencijom" odnosno slanjem vojnih promatrača, koji su samo pasivno promatrati stanje i o njemu izvještavali, pa se tako pokušalo dovesti strane u sukobu da pregovaraju i same dođu do rješenja uz pomoć treće neutralne strane, bez "UN rješenja", a što je bilo prihvatljivo svima te je kao takva zaživjela iako nije bila predviđena Poveljom UN-a. Međunarodni sud u Haagu je u lipnju 1962. godine dao presudu da li se mogu mirovne snage koristiti na ovakav improvizirani način te su zaključili: "UN mirovne snage imaju svojevrsnu i jedinstvenu ulogu u stvaranju mira, preuzimanju nadzora, uporabi vojnih snaga i osiguranju prava zaraćenim snagama, koja ne oduzima ni umanjuje ijednu klauzulu Povelje, namjeru stvaraoaca ili raniju praksu organizacije."

Prva mirovna misija UN-a organizirana je 1956. godine tijekom II. arapsko-židovskog rata, kada je Egipat podupirući palestinsku borbu zatvorio Akabski zaljev i Sueski kanal, a što su potom osudile Francuska i Velika Britanija koje su tražile prekid blokade i udaljavanje zaraćenih strana na 10 mi-

18

Detaljnije o tim promjenama: Lidija Čehulić, *Euroatlantizam*, Zagreb, 2002., str. 113-117.

lja od pojasa Sueza. Obzirom da je Izrael prihvatio ultimatum, združene britansko-francuske postrojbe su izvršile invaziju na Suez, no isto su pak osudile SAD i SSSR te je temeljem zahtjeva SAD-a Vijeće Sigurnosti UN-a donijelo rezoluciju o stvaranju i slanju prve postrojbe UN-a pod nazivom "United Nations Emergency Force". Sastav UN-ovih postrojbi od 6.000 pripadnika iz 10 zemalja, zamijenile su francusko-britanske postrojbe i tako započele prvu takvu misiju u povijesti.¹⁹ Zbog jedinstvenosti i jednoobraznosti odlučeno je da svi vojnici imaju plave kacige, a plave kape i beretke su se pojavile znatno kasnije. Osim vizualnog identiteta pripadnika snaga UN-a, tijekom UNEF-a definirala su se i prva pravila formiranja, vođenja i upravljanja mirovnim misijama, koja su većinom u tom obliku ostala nepromijenjena do današnjih dana.

Hrvatska u mirovnim misijama

Odmah po priznanju samostalnosti 1991. godine, otpočeo je proces stvaranja nacionalne sigurnosti²⁰ Republike Hrvatske u mnogome uvjetovan ratnim zbivanjima na području zemalja bivše Jugoslavije, kada je Hrvatska u nekoliko godina postala članica niza važnih političko-sigurnosnih međunarodnih organizacija. Republika Hrvatska je mlada i razmjerno mala europska država, čiji je državni prostor oduvijek pripadao srednjoeuropskoj civilizacijskoj sferi²¹, a zbog pojavljivanja ugroza i opasnosti (npr. proliferacija oružja za masovno uništavanje, terorizam, međunarodni organizirani kriminal i dr.) koje Hrvatska samostalno ne može spriječiti, svoju sigurnost Hrvatska ne može temeljiti samo na svojim oružanim snagama već sigurnost sve više ovisi o suradnji i kolektivnoj sigurnosti kroz organizacije UN, NATO²², EU ili OSCE, pa je stoga nacionalnu sigurnost²³ Hrvatske nemoguće izdvojiti iz konteksta svjetske odnosno međunarodne sigurnosti.

19

Schmidl, E. A., *In the service of peace – Austrian participation in Peace Operations since 1960*, Austrain Medien Service GmbH, Graz, 2003., str. 15, i Vukadinović, R., *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, AKD, Zagreb, 2001., str. 127.

20

Antun Grizold, Siniša Tatalović, Vlatko Cvrtila, *Suvremeni sistemi nacionalne sigurnosti*, HUMS, Zagreb, 1999., str. 345-369.

21

Hrvatska je sredozemna, srednjoeuropska i podunavska zemlja i njen zemljopisni položaj jedna je od najvećih strateških vrijednosti, pretvarajući ga u potencijalni ključni zamašnjak ukupnog gospodarskog razvitka.

22

Detaljnije o tome: Lidija Čehulić, *NATO i novi međunarodni odnosi*, Zagreb, 2004. i Grizold, A., Čehulić, L., *Međunarodna sigurnost i NATO u novom svjetskom poretku*, Zagreb, 2006.

23

Skupina autora, *Strategija razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21. stoljeću" – Nacionalna sigurnost*, Ured za strategiju Vlade RH, Zagreb, 2001.

Hrvatska se zalaže za očuvanje i jačanje mira i razumijevanja među državama i narodima, za učvršćenje svog međunarodnog položaja; stvaranje uvjeta za ostvarenje temeljnih stratejskih prioriteta uključivanjem u europske i transatlantske političke, sigurnosne i gospodarske integracije; poštivanje preuzetih međunarodnih obveza, rješavanje otvorenih pitanja preostalih iz procesa raspada bivše države, uspostava dobrosusjedskih odnosa i suradnje sa svim susjednim zemljama na načelima ravnopravnosti i uzajamnosti, razvijanje prijateljskih odnosa s najvažnijim čimbenicima i državama u svijetu, jačanje gospodarskog položaja te promocija ukupnog imagea Hrvatske.²⁴

Obzirom na navedeno, strateški interes Republike Hrvatske bio je ulazak u NATO koji je ostvaren 03.-04. travnja 2009. godine na Summitu NATO-a u Njemačkoj i Francuskoj, odnosno na temelju članstva u NATO-u graditi svoj međunarodni i sigurnosni položaj. Ulazak u NATO predstavlja najbolji mogući način ostvarenja interesa RH za očuvanjem nacionalne sigurnosti, na razini koja će osigurati optimalne uvjete za sveukupni razvitak Hrvatske. Prijetnje sigurnosti s kojima je suočen današnji svijet zahtijevaju intenzivnu međunarodnu suradnju, a NATO savez²⁵ je prema mišljenju većine hrvatskih građana i gotovo svih političkih stranaka najbolji način da se odgovore na te prijetnje i sačuva nacionalna suverenost i sigurnost RH.

Republika Hrvatska nastoji izgrađivati stanje nacionalne sigurnosti u kojem će biti osigurani njena sloboda, suverenost i teritorijalni integritet u okvirima međunarodno prihvaćenih aranžmana, ljudske slobode i prava njenih građana, politička i socijalna stabilnost društva, stabilan ekonomski razvoj u uvjetima slobode tržišta i poduzetništva, funkcioniranje pravne države, unutarnji red i osobna sigurnost građana, te zdravi i stabilni ekološki uvjeti. U navedenom smislu, nacionalna sigurnost može se definirati kao stanje zaštite nacionalne sigurnosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija".²⁶

Uz ulazak u NATO, temeljni strateški cilj²⁷ Republike Hrvatske je i ulazak u EU, gdje vladaju mir, demokratske slobode i gospodarski razvoj, u kojoj bi i Hrvatska kroz ravnopravnu suradnju doprinosila u izgradnji budućnosti utemeljene na zajedničkim vrijednostima i načelima, ali svakako uz očuvanje svojih državnih, nacionalnih, političkih, kulturnih i gospodarskih samobitnosti, a procjenjuje se da su potencijali za gospodarski, politički, znanstveno-kulturni i opći razvoj Hrvatske unutar EU veći nego izvan EU.

24

Temeljne smjernice vanjske politike Republike Hrvatske

25

Detaljnije o tome: Vlatko Cvrtila, *Hrvatska i NATO*, Zagreb, 2004.

26

Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 32/2002., t. 2.

27

Potvrđeno je u prosincu 2002. godine, kada su sve političke stranke u parlamentu podržale pristupanje Hrvatske u EU. Podrška građana za ulazak u EU je u 2003. godini iznosila visokih 73,6%, a analiza troškova i koristi ulaska u EU pokazuje da će dugoročno Hrvatska profitirati od članstva u EU.

Hrvatska u svijetu ima, proporcionalno svojoj veličini i okruženju, važno mjesto i ulogu, a isto je u mnogome poraslo 01.01.2008. godine kada je Hrvatska postala nestalna članica Vijeća sigurnosti UN-a u mandatu 2008-2010. godine. je najvažniji organ UN-a, a odgovorno je za očuvanje mira i sigurnosti u svijetu, ima pet stalnih članica s pravom veta (SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Rusija i Kina) i deset nestalnih članica koje bira Generalna skupština na dvije godine po regionalnom načelu i pravednoj geografskoj raspoređenosti, ukoliko zadovoljavaju dva kriterija: doprinos međunarodnom miru i sigurnosti te ostalim ciljevima organizacije, te za potrebe očuvanja mira u svijetu raspolaže tzv. "plavim kacigama", koje uz oružane snage čine vojni i civilni promatrači. U okviru suradnje s međunarodnim organizacijama, te imajući u vidu multilateralni karakter sigurnosti, Hrvatska je spremna preuzimanju obveza koje proizlaze iz članstva navedenim organizacijama, a prvenstveno na sudjelovanje Hrvatske u mirovnim misijama.²⁸

Aktivnostima međunarodne vojne suradnje Republika Hrvatska ostvaruje transparentnost obrambenih potencijala i jača međusobno razumijevanje i povjerenje, što je značajan doprinos međunarodnoj stabilnosti i miru, a kroz te aktivnosti razvijaju se partnerski i prijateljski odnosi s pojedinim državama pa će stoga Republika Hrvatska još intenzivnije pristupiti takvim aktivnostima, posebno u odnosu na susjedne države, te euroatlantske sigurnosne i obrambene organizacije i njihove pojedine članice. Sposobnosti za provedbu ovih aktivnosti moraju dostići razinu koja osigurava uvjerljivost hrvatskih opredjeljenja za doprinos međusobnom povjerenju i razvoj pouzdanog partnerstva.

Globalni pristup mirovnim nastojanjima međunarodne zajednice u osiguranju mira i prevenciji sukoba, način je afirmacije svake pojedine države koja želi istaknuti i promovirati svoje spoznaje i načela o važnosti svjetskoga mira i sigurnosti na globalnoj i lokalnoj razini. Hrvatska je s obzirom na iskustva koja je stekla u pred-konfliktnom, konfliktnom i post-konfliktnom periodu, te kao konzument pomoći u provedbi mirovnih procesa međunarodne zajednice na čijem je teritoriju bilo pet međunarodnih mirovnih misija, stekla ogromno iskustvo kojim se svrstala u sam vrh država koje mogu aktivno doprinijeti miru u svijetu. U okviru suradnje s međunarodnim organizacijama, te imajući u vidu multilateralni karakter sigurnosti, Hrvatska je spremna na preuzimanje obveza koje proizlaze iz članstva RH u EU, NATO-u i UN-u, a to se posebno odnosi na sudjelovanje Hrvatske u mirovnim misijama, kao i misijama usmjerenim u globalnoj borbi protiv terorizma. Regionalna suradnja, kao sastavni dio razvoja dobrosusjedskih odnosa²⁹ i osiguranja stabilnosti i prosperiteta u regiji, i dalje će imati važno mjesto u hrvat-

28

Zakon o sudjelovanju pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, 2002.

29

O sigurnosti u regiji više vidjeti u: Radovan Vukadinović, *Sigurnost na jugoistoku Europe*, HUMS-Interland, Varaždin, 1999.

skoj vanjskopolitičkoj aktivnosti i Hrvatska će aktivno sudjelovati i doprinosti radu regionalnih organizacija, foruma i inicijativa.

Hrvatski angažman u mirovnim misijama UN-a započeo je 1999. godine u mirovnoj misiji UNAMSIL u Sierra Leoneu, a danas Hrvatska sudjeluje u čak petnaest UN-ovih misija na četiri kontinenta, a u pet je okončala svoje sudjelovanje. Kvaliteta ovog doprinosa priznata je kroz brojna odlikovanja i sve značajnije dužnosti koje se povjeravaju hrvatskim časnicima (MORH) i policajcima (MUP RH) u misijama, a trenutno sudjeluje u misijama UN-a:

Afrika: BINUB u Burundiju, MINURSO u Zapadnoj Sahari, UNMEE u Etiopiji i Eritreji (završena); UNMIL u Liberiji; UNMIS / UNAMID u Sudanu, UNOCI u Obali Bjelokosti, UNAMSIL i UNOSIL u Sierra Leone (obje završene), MINURCAT / EUFOR TCHAD/RCA u Sjevernoafričkoj Republici i Čadu; Amerika: MINUSTAH na Haitiju; Azija: UNDOF na Golanskoj Visoravni, UNIFIL u Libanonu, UNMIT u Istočnom Timoru (završena), UNMOGIP u Indiji i Pakistanu, UNMIN u Nepal (završena); NATO/ISAF Afganistan i UNAMA Afganistan; Europa: UNFICYP na Cipru, UNMIK na Kosovu i UNOMIG u Gruziji.

Za uspješno sudjelovanje u tim aktivnostima razvit će se odgovarajući upravljački i zapovjedni elementi koji će se moći uključiti u odlučivanje, planiranje i implementaciju zajedničkih odluka, kao i odgovarajuće educirane, obučene, uvježbane, op-rem-ljene i logistički podržane postrojbe koje će na terenu realizirati potrebne mirovne ili humanitarne aktivnosti.³⁰ Među 117 država davateljica mirovnog osoblja Hrvatska trenutno zauzima 57. mjesto na UN-ovoj listi doprinosa mirovnim misijama.

Budućnost mirovnih misija

Od kraja Hladnog rata mirovne misije umnogome su se promijenile, na način da su postale puno kompleksnije i sveobuhvatnije te opasnije aktivnosti. Tzv. klasična zadaća mirovnih misija kao neutralne "tampon zone" među suglasnim stranama danas je evoluirala u operacije pripremljene za upravljanje političkim, ekonomskim, socijalnim i inim promjenama, u vrlo kompleksnim okolnostima. Većina modernih mirovnih misija u svijetu odgovor su na unutardržavne sukobe, a ne više samo na međudržavne sukobe. Ujedno su interesi za mirovne misije i uključivanje u upravljanje krizama u pojedinim dijelovima svijeta dio političkih, sigurnosnih, ekonomskih pa ponekad i socijalnih ambicija uključenih država. Stoga je potrebno je kroz vlas-

30

Sudjelovanje u mirovnim misijama navedeno je u Strategiji nacionalne sigurnosti ("Narodne novine", broj 32/02) i Strategiji obrane ("Narodne novine", broj 33/02) kao jedan od načina hrvatskog doprinosa miru i sigurnosti u svijetu te jedan od partnerskih ciljeva Republike Hrvatske u sklopu provođenja postupka pristupanja u NATO kroz stupanje u Membership Action Plan (MAP) proces.

tito nacionalno operativno planiranje i strategije upravljanje krizama uzeti u obzir promjenjivu dinamiku mirovnih misija.

Ujedinjeni narodi provode mirovne misije sa ciljem prevencije, sprječavanja širenja, obuzdavanja i prekida neprijateljstava između ili unutar država, kroz interveniranje miroljubive treće strane, koristeći multinacionalne postrojbe vojnika, policije i civila sa ciljem ponovne uspostave i održavanja mira. Shodno tome i budućnosti mirovnih misija je zajamčena ukoliko će mirovne misije biti autorizirane od strane miroljubivog, međunarodnog, nepristranog tijela kome je interes mir, sigurnost i stabilnost, a sve kako bi se spriječio nastanak i širenje ili prekinula neprijateljstava, bez obzira da li su izbila među državama ili pak unutar država. Kako bi UN postao stvarno mjesto za rješavanje kriza diljem svijeta, potrebno je doći do zajedničkih dogovora kada se i koja sila treba i može iskoristiti, a problem je i u Glavi VII Povelje UN-a u kojoj se navodi uporaba sile samo u slučaju samoobrane ili pak kad to dozvoli Vijeće sigurnosti. Dakle autorizacija i mandat određene međunarodne organizacije, a kojim bi trebali raspolagati UN, su ključni faktori uspješnosti mirovnih misija, što bi trebalo jamčiti da po povlačenju misija s određenog područja za sobom ostavljaju uredno stanje odnosno uređeno i stabilno društvo. Povelja UN-a i opća pravila međunarodnog prava osiguravaju i načelo ne-intervencije, čime zabranjuju agresiju iz bilo kojih razloga uključujući i samo smirivanje krize i konflikta. Na navedeno se veže mogućnost mirovnog djelovanja kroz humanitarnu intervenciju, koja je zbog svoje nedorečenosti u praksi onemogućena, jer bi prema pojedinim političarima današnjice priznanje doktrine humanitarne intervencije značilo ugrožavanje načela suverenosti i ne-intervencije i to u svjetlu u kojem nema dogovora o tome koja moralna načela bi zapravo trebala usmjeravati humanitarnu intervenciju. Bilo bi dobro da humanitarna intervencija dobije legitimnost svog postojanja zbog zaštite osnovnih ljudskih prava, no ista ne bi trebala biti unilateralna niti samovoljna, već bi nalog za njeno postupanje trebao doći od međunarodno priznatog tijela.

Ujedinjeni narodi bi trebali opstati kao glavno tijelo globalnog utjecaja, u kojem će za svaku zemlju odnosno državu biti mjesta, pri čemu kredibilitet i snaga UN-a leži u snazi i potpori njenih zemalja članica, prvenstvenom misleći na njenu moć upravljanja krizama u svijetu. Ujedinjeni narodi moraju zadržati svoj autoritet pa ga ujedno svojim aktivnostima i ojačati, no UN danas više ne mora samostalno provoditi mirovne misije jer mu i čl. 53 Povelje daje mogućnost da za provedbu misija može ovlastiti i koristiti i neke druge regionalne i međunarodne organizacije.

Sjevernoatlantski savez je, otkako je ušao u sustav mirovnih misija početkom 1990-ih godina do danas, pokazao da je u stanju provoditi sve operacije očuvanja mira, nametanja mira, uspostave ili same izgradnje mira, ali i provođenje humanitarne intervencije. Važno je istaći da NATO ima puno brži proces donošenja odluka, nego što je to stvarno moguće kod nekih drugih međunarodnih organizacija kao npr. kod UN-a ili pak OSCE-a, a što u konačnici omogućava brže razmjешtane snaga na kriznim područjima. Unatoč

navedenome, treba naglasiti da sposobnost NATO saveza ne znači njegovu obvezu sudjelovanja u svim mirovnim misijama odnosno operacijama, čime bi NATO imao ulogu "globalnog policajca". Politički i vojni aspekti djelovanja NATO saveza doprinijeli su učvršćenju samog položaja NATO saveza u međunarodnoj zajednici, ali je ujedno NATO i povećao svoj ugled kroz sudjelovanje u mirovnim misijama, i time postao najvažniji i najpouzdaniji jamac sigurnosti i stabilnosti u međunarodnoj zajednici.

Da bi u suvremenim međunarodnim odnosima mirovne misije, bez obzira pod čijim mandatom, vrsti misije ili snagama koje njezinim pripadnicima stoje na raspolaganju za izvršenje definiranih zadaća, uslijed brojnih objektivnih i subjektivnih okolnosti i ograničenja koja postoje u međunarodnom okruženju za njihovo izvršenje, bile što učinkovitije potrebno je poraditi na sljedećem:

1. usklađivanju mandata, zadaća i sposobnosti izvršitelja mirovnih misija;
  - usklađivanje mandata UN-a i drugih regionalnih međunarodnih organizacija, prvenstveno NATO saveza, ali i EU i OSCE-a, koje su zajednički sposobne izvršiti postavljene zadaće;
2. potrebi jedinstvenijeg djelovanja s definiranim konceptima i planovima;
  - potrebno je postavljanjem mandata pojedine mirovne misije odrediti jasne zadaće pojedinih međunarodnih organizacija koje sudjeluju u dotičnoj mirovnoj misiji s nadasve jasnim planovima izvršenja zadataka kroz unaprijed postavljene koncepte;
3. potrebi robusnijih kapaciteta i postrojbi;
  - za svaku mirovnu misiju razrađene su potrebe odnosno određene snage za provođenje postavljenog mandata, no do sada se uglavnom pokazalo da su prvotno upućene snage u određenu mirovnu misiju uglavnom premale za izvršenje postavljenih zadaća, pa dolazi do novih zahtjeva za slanjem većih kontingenata snaga, što se može izbjeći kvalitetnijim i pravodobnijim prosudbama o potrebnim kapacitetima postrojbi;
4. važnosti vojne i kulturološke obuke, edukacije i pripremljenosti snaga koje ih izvode;
  - vrlo je važno da se postrojbe prije slanja u određenu mirovnu misiju upoznaju sa stanjem unutar države u kojima će vršiti intervenciju, da se upoznaju s različitim grupama koje će pružati otpor u državi u kojoj će provoditi misiju, ali i da same države koje šalju postrojbe nemaju pogrešne motive za sudjelovanje u mirovnim misijama;
5. jačoj civilno-vojnoj suradnji i koordiniranom djelovanju s ostalim međunarodnim organizacijama na terenu te jasnijoj podjeli zadataka među njima;
  - potrebno je u državi u kojoj se provodi mirovna misija sveobuhvatna koordinacija i suradnja svih nazočnih civilnih i vojnih postrojbi, a sve radi kvalitetnijeg djelovanja pri čemu bi se jamčilo izvršenje postavljenih zadaća kroz određene mandate mirovnih misija.

Shodno navedenome, Republika Hrvatska ima značajno mjesto u svjetskim mirovnim misijama, u stanju je provoditi operacije očuvanja i uspostave ili izgradnje mira kao i provođenje operacija humanitarne intervencije te

tim svojim djelovanjem aktivno doprinosi odnosno sudjeluje u stvaranju mira i sigurnosti u svijetu, čime dokazuje da je važan i pouzdan jamac sigurnosti i stabilnosti. Sudjelovanjem u promjenama u društvenoj i političkoj strukturi modernog društva, Hrvatska postaje svjesna svog okruženja pa je kroz svoje aktivnosti definirala što želi biti u međunarodnoj zajednici odnosno ustanovila što može ponuditi istoj, čime pak naglašava svoju važnost te na taj način stječe poštovanje međunarodne zajednice.

Literatura:

- Bennett, A. L., Oliver J. K., *Međunarodne organizacije*, Politička kultura, Zagreb, 2004.
- Cvrtila, V., *Hrvatska i NATO*, Zagreb, 2004.
- Čehulić, L., *Euroatlantizam*, Politička kultura, Zagreb, 2003.
- Čehulić, L., *NATO i novi međunarodni odnosi*, Zagreb, 2004.
- Dupuy, T., *International Military and Defense Encyclopedia*, Brassey's Inc., Washington, 1993.
- FM 100-20, *Military operations in Low Intensity Conflicts*, HQ Department of the Army and Air Force, Washington, 1990.
- FM 100-23, *Peace operations*, HQ Department of the Army, Washington, 1994.
- Franjić, D., *Mirovne operacije UN-a*, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Zagreb, 2000.
- Ghali, B. B., *Confronting New Challenges*, United Nations, New York, 1995.
- Grizold, A., Čehulić, L., *Međunarodna sigurnost i NATO u novom svjetskom poretku*, Zagreb, 2006.
- Vukadinović, R., *Međunarodni odnosi od Hladnog rata do globalnog poretka*, AKD, Zagreb, 2001.
- Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, HUMS-Interland, Varaždin, 1999.
- Schmidl, E. A., *In the service of peace – Austrian participation in Peace Operations since 1960*, Austrian Medien Service GmbH, Graz, 2003.
- Skupina autora, *Strategija razvitka Republike Hrvatske "Hrvatska u 21. stoljeću" – Nacionalna sigurnost*, Ured za strategiju Vlade RH, Zagreb, 2001.
- The blue helmets – A review of United Nations Peacekeeping*, New York, 1985.

Summary

The Role of Peace Missions in Contemporary International Relations

Peace missions are quite significant within the analysis of contemporary processes in international relations. Dynamics of international community, which have culminated in quality and quantity of changes after the end of bipolarism, complicated theoretical as well as practical analysis of the term, role, kind and aims of peace missions. This complexity comes from the attempt to terminologically determine peace missions, their normative basis during the history (League of Nations, United Nations), as well as from the analysis of their field results. Having in mind new emerging world crisis centers, number of peace missions is proportionally expected to rise. By contributing to various peace missions in the world the Republic of Croatia actively contributes to secure international peace and security.

Key words: international security, peace missions, peace operations, League of Nations, United Nations, NATO, European Union